

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2022/2023

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Hana Kováčová

Vliv sociálního prostředí na rozvoj osobnosti

Praha 2023

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Vacínová Marie, CSc.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED STUDIES

2022/23

BACHELOR THESIS

Hana Kováčová

**The influence of the social environment on the development
of the individual**

Prague 2023

The Bachelor Supervisor:

PhDr. Vacínová Marie, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne: 7.3.2023

Hana Kováčová.....

Poděkování

Na tomto místě bych velice ráda poděkovala za podporu a pomoc při vedení této bakalářské práce paní profesorce PhDr. Vacínové Marii, CSc.

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá vlivem sociálního prostředí na rozvoj jedince. Cílem práce je analyzovat, jakým způsobem sociální prostředí ovlivňuje vývoj a růst jedince a jak může být toto prostředí využito k maximálnímu rozvoji jedince.

V této práci jsou diskutovány faktory, které ovlivňují vývoj jedince v různých sociálních prostředích, jako je rodina, vzdělávací instituce, pracovní prostředí, přátelé a další skupiny, do kterých jedinec patří. Práce se také zaměřuje na to, jakým způsobem se jedinec adaptoval na různá sociální prostředí a jak mohou tato prostředí ovlivnit jeho další vzdělávání a kariéru. V závěru práce jsou diskutovány závěry a doporučení, jak by mohlo být sociální prostředí využito k maximálnímu rozvoji jedince. Tato práce má přínos pro oblast sociální psychologie a pedagogiky a může být využita při plánování vzdělávacích a profesních kroků.

Klíčová slova

Kariéra, rodina, sociální prostředí, sourozenci, vrstevníci, vztahy, vzdělání

Annotation

This thesis deals with the influence of social environment on the development of an individual. The aim of the thesis is to analyze how social environment affects the growth and development of an individual and how this environment can be utilized to maximize the development of an individual.

The thesis discusses the factors that affect the development of an individual in different social environments, such as family, educational institutions, work environment, friends, and other groups the individual belongs to. The thesis also focuses on how an individual adapts to different social environments and how these environments can influence their further education and career. In conclusion, the thesis discusses the findings and recommendations on how social environment can be used to maximize the development of an individual. This thesis contributes to the field of social psychology and education and can be useful in planning educational and professional steps.

Keywords

Career, education, family, peers, relationships, social environment, siblings

OBSAH

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	10
1 RODINA, RODINNÉ PROSTŘEDÍ A JEHO VLIV	10
1.1 Funkce rodiny	11
1.1.1 Socializačně výchovná funkce	11
1.1.2 Ekonomická, materiální funkce	12
1.1.3 Emocionální, vztahová funkce	12
1.1.4 Reprodukční funkce	12
1.2 Vztahy v rodinném prostředí	13
1.3 Vztah dítě a rodič	13
1.4 Faktory ovlivňující vztahy	14
1.5 Sourozenectví.....	14
1.6 Vliv rodinného prostředí	15
1.7 Vliv sociálního postavení rodiny	16
2 SOCIÁLNÍ PROSTŘEDÍ A JEHO VLIV	17
2.1 Vztahy v sociálním prostředí	19
2.2 Sociální skupina.....	19
2.3 pozitivní sociální vztahy	20
2.4 negativní sociální vztahy	20
3 VZDĚLÁNÍ, PROFESNÍ DRÁHA A VOLBA POVOLÁNÍ	22
3.1 Vzdělání	22
3.2 profesní dráha	23
3.3 Kariérové rozhodování	23
3.4 Volba povolání.....	23
3.5 Volba další vzdělávací dráhy	24
4 METODOLOGIE	26
4.1 Analýza dat	26
4.2 Hypotézy	26
5 GRAFY	28
5.1 Cíl výzkumu.....	45

6	ZÁVĚR	46
7	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	48
8	SEZNAM GRAFŮ	50
9	SEZNAM PŘÍLOH.....	52
9.1	Příloha A - Dotazník	I

ÚVOD

Sociální prostředí má velký vliv na rozvoj osobnosti člověka. Od útlého dětství až po dospělost se lidé vyvíjejí v rámci sociálních skupin a prostředí, která jsou kolem nich, a tyto prostředí mohou mít zásadní vliv na to, jak se lidé chovají, co si myslí a jak se cítí.

Například rodina je jedním z nejdůležitějších sociálních prostředí, které má vliv na rozvoj osobnosti člověka. Rodina poskytuje dětem první vzory chování a sociálních vztahů, které mohou ovlivnit jejich pozdější chování a vztahy s ostatními lidmi. Kromě rodiny mohou mít vliv na rozvoj osobnosti také škola, kde se děti učí novým dovednostem a získávají zkušenosti, a také komunita, ve které žijí. Sociální prostředí může také ovlivňovat rozvoj osobnosti prostřednictvím sociálních norem a očekávání, která jsou v dané skupině nebo komunitě považována za vhodná nebo žádoucí. Lidé se většinou snaží vyhovět těmto normám a očekáváním, což může mít vliv na jejich chování a osobnost. Na rozvoj osobnosti může mít také vliv kulturní prostředí, ve kterém se člověk vyvíjí. Kulturní hodnoty, tradice a způsoby chování mohou ovlivnit to, jak se lidé cítí, co si myslí a jak se chovají.

V závěru je třeba zmínit, že rozvoj osobnosti není pouze výsledkem vlivu sociálního prostředí, ale také vlastního jednání a rozhodování jedince. Každý člověk má svobodu volby a může se rozhodovat, jakým směrem se bude ubírat jeho život. Sociální prostředí může být velmi důležité, ale nemusí být rozhodujícím faktorem v rozvoji osobnosti. Je třeba brát v úvahu také další faktory, jako jsou genetické dispozice a individuální zkušenosti. Nicméně vliv sociálního prostředí na rozvoj jedince je významný a stojí za to jej studovat a zvažovat při plánování vzdělávacích a profesních kroků.

TEORETICKÁ ČÁST

1 RODINA, RODINNÉ PROSTŘEDÍ A JEHO VLIV

Rodina, sociální skupina, která dává dětem oporu, bezpečí, nasycení, aby jednou mohly rozepnout křídla a rozletět se sama za sebe vstříc dospělosti a životu ve společnosti, ve vztazích. rodina je jako „přístav“. I přes objevování dále, je potřeba se do „přístavu“ vracet. (Matějček, 2017)

Definice rodiny je nejednoznačná, dnes existuje různých forem rodinného soužití. Co je tedy vlastně rodina a co za rodinu můžeme považovat? Úhrnná rozvodovost je 45%, kdy nadpoloviční většina rozvodů se týká rodin s neploletými dětmi. Dále roste druhotná sňatečnost. Můžeme tedy odhadovat, že počet znovu složených rodin se zvyšuje (ČSÚ, 2017).

Rodina může být definována z různých hledisek: dle vědní disciplíny, dle různých oblastí těžké vědy, dle myšlenkových proudů a přístupů, dle aspektů rodiny (funkce, procesy, struktura...), dle přístupu k jejímu zkoumání (Šulová, 1998; Widmer, 2010).

Hartl a Hartlová (2010) definuje rodinu jako „společenskou skupinu spojenou manželstvím nebo pokrevními vztahy, odpovědností a vzájemnou pomocí“. Tato definice je pro dnešní dobu možná již nedostatečná a nepřesná. Rodina dnes nemusí být spojená pouze pokrevně.

Napříč kulturami, se jedná o základní společenskou jednotku, a to ve formě manželů (dnes často partnerů bez manželského svazku) s přímým/i potomkem/ky. Narozením potomka se z manželství stane rodina a nese s sebou pocity pozitivní – uspokojení potřeby reprodukce, mít o koho pečovat, ochranný postoj dávající nový smysl životu. Nese s sebou ale i mnohé požadavky, které se mohou ukázat jako zatěžující – přizpůsobení denního rozvrhu, starosti, únava spojená s nepřetržitou péčí o potomka, dočasné upozadění vlastních zájmů atd. V neposlední řadě souvisí s přijetím rodičovských rolí. Právě proto, že jsou spojené jak s pozitivními pocity, tak zmíněnými požadavky, vyžaduje jejich přijetí určitou (vývojovou) zralost a připravenost partnerů.

Role rodičů ženě a muži zůstávají, i přes možné neshody, či dokonce rozvod manželství. (Langmeier a Krejčířová, 1998)

Nejstručnější definice co najdeme: Rodinu lze z hlediska jejího fungování pojmut jako strukturovaný celek (systém), jehož smyslem, účelem i náplní je utvářet relativně bezpečný, stabilní prostor a prostředí pro sdílení, reprodukci a produkci života lidí.“ (Plaňava, 2000)

1.1 FUNKCE RODINY

Důležitou charakteristikou rodiny jsou funkce, které napomáhají optimálnímu bio - psychosociálnímu vývoji dítěte a jeho začlenění do společnosti. Tradičně vyčleňujeme čtyři základní funkce rodiny. Spolu se společenskými změnami, se dnes stěžejními funkcemi rodiny stávají především zajistit bezpečné citově vřelé prostředí, pokud možno všem členům, a zprostředkovat dítěti „výbavu“ pro život ve společnosti (Matějček, 2017).

Tyto funkce se skrze rodičovskou odpovědnost odrážejí i v zákoně č. 89/2012 Sb, § 858:

„Rodičovská odpovědnost zahrnuje povinnosti a práva rodičů, která spočívají v péči o dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, v ochraně dítěte, v udržování osobního styku s dítětem, v zajišťování jeho výchovy a vzdělání, v určení místa jeho bydliště, v jeho zastupování a spravování jeho jmění; vzniká narozením dítěte a zaniká, jakmile dítě nabude plné svéprávnosti.“ Vedle rodičovské odpovědnosti má rodič také vyživovací povinnost, ta není vázána na věk dítěte.

Čtyři základní funkce rodiny jsou (Langmeier & Krejčířová, 1998; Špaňhelová, 2011; Šulová, 1998; 2004 a další):

1.1.1 SOCIALIZAČNĚ VÝCHOVNÁ FUNKCE

Rodina je vůbec první sociální skupina, se kterou dítě přichází do kontaktu, proto zastává i socializačně-výchovnou funkci. Dítě se v ní postupně učí navazovat vztahy, vyjednávat. Přijímá skrze rodinu základní kulturní a hodnotové vzorce společnosti. Učí

se komunikaci a jazyku dané společnosti. Jsou to rodiče, kdo mu dávají základy společenského chování a etiky (Langmeier & Krejčířová, 1998; Šulová, 2010).

1.1.2 EKONOMICKÁ, MATERIÁLNÍ FUNKCE

Rodiče mají ze zákona vyživovací povinnost ke svým potomkům a to do doby, než se tito dokáží uživit sami. Zákon neudává žádnou konkrétní věkovou hranici. V případě rozvodu manželství jsou poměry týkající se dětí, a tím i vyživovací povinnost, prvním, co je třeba vyřešit. Možností je dohoda rodičů schválená soudem, nebo stanovení výše výživného soudem. Ta je vyměřována na základě příjmů rodiče, jeho dalších vyživovacích povinností, zdravotního stavu. Zároveň se odvíjí od majetkových poměrů a odůvodněných potřeb dítěte. Výše se tak např. může měnit s věkem dítěte nebo jeho potřebami – školák potřebuje jiné zajištění než kojeneček (Zákon o rodině č.89/2012 Sb.). Bohužel ne vždy je dohoda jednoduchá, tzv. alimenty se stávají třecí plochou, prostorem pro další dohady mezi rodiči, resp. pro přetrvávání konfliktu i po rozvodu (Špaňhelová, 2011).

1.1.3 EMOCIONÁLNÍ, VZTAHOVÁ FUNKCE

Emocionální vztahová funkce je dnes považována za jednu z nejdůležitějších funkcí rodiny. Zprostředkovává dítěti zázemí. Skrze bezpodmínečné přijetí, emoční oporu a pozornost buduje v dítěti pocit bazální jistoty a důvěry ve svět (Erickson, 2015; Vágnerová, 2012). Vzhledem k úzkému propojení mezi emoční a kognitivní oblastí mozku, ovlivňuje emocionální vývoj i vývoj kognice – může jej podporovat nebo blokovat. Kognitivní úsudek pak zase může pomoci emoce regulovat apod. (Vágnerová, 2012).

1.1.4 REPRODUKČNÍ FUNKCE

Reprodukční funkce bývá považována za jeden z nejobecnějších a uznávaných důvodů, proč zakládat rodinu. Nicméně dnes, s rozvojem výzkumu na poli genetiky a technologií, přestává pár opačného pohlaví hrát nezastupitelnou úlohu v procesu reprodukce. Založení rodiny ve společnosti přestává být jedinou možností, jak mít potomky. Vedle rodiny úplně biologické vznikají různé alternativy (Josef a Ivan Slaměnik, 1998):

1.2 VZTAHY V RODINNÉM PROSTŘEDÍ

Vztahy v rodinném prostředí jsou velmi důležité pro zdraví a spokojenost rodiny jako celku. Rodina může být definována jako skupina lidí, kteří jsou spojeni krví, manželstvím nebo adoptí, a kteří společně žijí a interagují.

V rodině se vytvářejí silné emocionální vazby mezi členy a tyto vazby jsou velmi důležité pro psychické zdraví jednotlivců. Vztahy v rodině mohou být ovlivněny různými faktory, jako jsou například výchova, kultura, náboženství, finanční situace a zdravotní stav jednotlivých členů.

Kvalitní vztahy v rodině mohou pomoci členům rodiny zvládat stresové situace, zlepšit komunikaci a porozumění mezi sebou, podpořit pocit sounáležitosti a poskytnout pocit bezpečí a stability. Na druhé straně, problémy v rodině, jako jsou například konflikty, nevěra, nekomunikativnost a nevyřešené konflikty z minulosti, mohou způsobit napětí a stres a vést k negativním důsledkům pro jednotlivce i pro rodinu jako celek.

Je důležité věnovat pozornost vztahům v rodině a v případě potřeby hledat pomoc a podporu od odborníků, jako jsou psychologové, rodinní terapeuti nebo poradci. Rodina je důležitou součástí našeho života a kvalitní vztahy v rodině mohou přispět k našemu psychickému a fyzickému zdraví a celkovému štěstí.

1.3 VZTAH DÍTĚ A RODIČ

Rodičovství, jako vztah dospělého k dítěti, můžeme rozeznávat na třech

pomyslných rovinách:

- biologické rodičovství (pokrevní příbuznost)
- vymezené institucionálně (dítě jako nositel jména otce)
- dané společnou domácností (ten, kdo s dítětem sdílí domácnost a podílí se tak na jeho každodenním fungování). (Dudová, 2007)

Dříve byly tyto tři úrovně spojeny, souvisely s pevně danou strukturou rodiny. Současná (postmoderní) rodina je vlivem různých skutečností rozděluje, zdvojuje.

Naskytá se tedy otázka, kdo je pro dítě oním pravým rodičem, který může manipulovat rodičovskou autoritou, a zároveň je vázán rodičovskou odpovědností a povinnostmi (Dudová, 2007)

1.4 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ VZTAHY

Přijetí nevlastního rodiče dětmi je ovlivněno mnoha faktory. Toto je pár z nich (Dytrych a Matějček (1999))

- na straně dětí: pohlaví a věk, temperament, zkušenosti, průběh rozvodu, existence a vztah k vlastnímu otci,
- na straně matky/otce: spokojenost, osobnost, předchozí vztah k dětem, vztah a postoj k ex-partnerovi/ce a jeho/jejímu novému partnerce/ovi,
- na straně nové/ho partnerky/ra: osobnost, vztah k dětem, zkušenost předchozího vztahu s dětmi, vlastní děti, zda byl příčinou rozpadu původní rodiny,
- jiné: jak dlouhá doba od rozvodu uplynula, forma vztahu mezi matkou a novým partnerem (manželství/občasné návštěvy/nesezdané soužití), postoje širší rodiny, zákony, náboženské a kulturně dané postoje, příčiny rozpadu manželství. (Dytrych a Matějček (1999))

Největším problémem vztahů ve znovu složených rodinách je vztah mezi nevlastním rodičem a nerezidentním vlastním rodičem dítěte (nevlastním otcem, který s dítětem sdílí domácnost, a biologickým otcem, který dítě má na víkend). (Dytrych a Matějček (1999))

1.5 SOUROZENECTVÍ

Rodina nezahrnuje pouze vztahy mezi rodiči a dítětem, ale i vztahy sourozenecké. Sourozenci představují specifický subsystem v rodinné struktuře. Narození sourozence je důležitý milník ve vývoji dítěte a dále jej ovlivňuje. Práce o tzv. sourozeneckých konstelacích nám více přibližují, jak pořadí narození předurčuje naše chování a osobnostní vývoj či chování a postoje v partnerských vztazích (Leman, 1997).

Sourozenectví je specifické tím, že jde o jedince s podobnou genetickou výbavou. Přítomnost sourozenců v rodině a jejich počet mění pozici daného dítěte v rodinném systému (Matějček, 2017).

Dalšími důležitými faktory jsou pořadí narození, pohlaví, věkové rozestupy, podobnost vizuální či povahová s rodičem, přítomnost handicapu. Všechny tyto informace mohou mít vliv na vztahy sourozenců mezi sebou, ale i na vztahy s rodiči. (Hartl, Hartlová 2010)

Sourozenci jsou také nejbližší vrstevnickou skupinou, která se postupně od školního věku dostává do středu zájmu dítěte. Pro dítě je tak interakce s nimi obohacující i v tom, že jsou s ním na stejné pozici, na rozdíl od rodiče (Vágnerová, 2012). Sourozenci se k sobě mohou přimknout a být si podporou i v náročných situacích – sourozenectví souvisí s resiliencí. Na druhou stranu se v těchto vztazích setkáváme i s rivalitou, vyloučením, žárlivostí, intimitou a vřelostí (Matějček & Dytrych, 1999).

1.6 VLIV RODINNÉHO PROSTŘEDÍ

Rodinné prostředí má významný vliv na vývoj a chování jednotlivců v rodině a v jejich životě obecně. Rodinné prostředí odkazuje na sociální a emocionální atmosféru, která v rodině panuje, a na interakce mezi jejími členy.

Rodinné prostředí může mít vliv na mnoho aspektů života jednotlivců, včetně jejich vzdělání, zdraví, emocionálního a sociálního vývoje, hodnot a názorů.

Vzdělání: Rodinné prostředí může ovlivnit akademické výsledky a úspěchy dětí. Rodiny, které podporují vzdělání a učení, mohou vést ke zlepšení akademických výkonů dětí.

Zdraví: Rodinné prostředí může také ovlivnit zdraví jednotlivců. Například, rodiny, které podporují zdravý životní styl, jako jsou zdravé stravování a cvičení, mohou vést ke zdravějšímu životnímu stylu a nižšímu riziku vzniku zdravotních problémů.

Emocionální a sociální vývoj: Rodinné prostředí může mít vliv na emocionální a sociální vývoj dětí. Rodiny, které poskytují podporu, lásku a pečlivou péči, mohou vést ke zdravému emocionálnímu a sociálnímu vývoji dětí.

Hodnoty a názory: Rodinné prostředí může ovlivnit hodnoty a názory jednotlivců. Rodiny mohou přenášet své názory a postoje na své děti a mohou mít významný vliv na to, jaké názory a postoje děti budou mít v budoucnu.

Celkově tedy rodinné prostředí může mít vliv na mnoho aspektů života jednotlivců, a to jak v pozitivním, tak i v negativním smyslu. Je důležité věnovat pozornost tomu, jaké prostředí v rodině panuje, a snažit se vytvářet podporující a zdravé rodinné prostředí.

1.7 VLIV SOCIÁLNÍHO POSTAVENÍ RODINY

Sociální postavení rodiny může mít významný vliv na mnoho aspektů života jednotlivců. Sociální postavení rodiny odkazuje na sociální status, který rodina v rámci společnosti zaujímá. To může být určeno mnoha faktory, jako jsou vzdělání, příjem, zaměstnání, kultura, původ a další.

Sociální postavení rodiny může mít vliv na mnoho oblastí, jako jsou vzdělání, zaměstnání, zdraví a blaho jednotlivců. Například, rodiny s vyšším sociálním postavením často mají více zdrojů pro financování vzdělání svých dětí a mohou jim tak poskytnout lepší vzdělání, což může vést ke zlepšení jejich zaměstnatelnosti a finančního postavení v budoucnu. Může také ovlivnit zdraví a blaho jednotlivců. Například, lidé z rodin s nižším sociálním postavením mají často menší přístup ke zdravotní péči a zdravějšímu stravování a mohou být vystaveni většímu riziku vzniku zdravotních problémů. Také ovlivňuje společenské vztahy a síť kontaktů jednotlivců. Lidé z rodin s vyšším sociálním postavením mají často větší přístup k lidem a zdrojům, což může vést k většímu rozšíření sociální sítě a lepším společenským kontaktům.

Celkově tedy může sociální postavení rodiny hrát významnou roli v tom, jaké příležitosti a zdroje jsou jednotlivci k dispozici a jaké jsou jejich šance na úspěch a blaho v různých oblastech života, není to však pravidlem.

2 SOCIÁLNÍ PROSTŘEDÍ A JEHO VLIV

Sociální prostředí jedince zahrnuje všechny aspekty, které ovlivňují jeho osobní a společenský rozvoj, včetně vztahů, rodiny, kultury, náboženství, školy, práce a vlivu vrstevníků a role modelů. Sociální prostředí je tedy obousměrná interakce mezi jedincem a jeho okolím, kde jedinec může také aktivně měnit své prostředí a adaptovat se na různé situace. Všechny tyto faktory společně ovlivňují osobní vývoj a sociální kompetence jedince a jejich sebepojetí.

Dle Krause a Poláčkové (2001) je sociální prostředí charakterizováno hustotou a rozmístěním obyvatel, etnickou, věkovou, profesionální a vzdělanostní strukturou.

Szabová – Šírová, (2014) pojímá sociální prostředí v širším kontextu jako součást životního prostředí v rámci něhož jde o jeho sociální složku. Život člověka probíhá ve vícero sociálních prostředích s odlišnou kvalitou i významem pro danou osobu. Oblasti sociálního prostředí se tvoří v rodině, ve škole, na pracovišti, v prostředí vrstevníků, přátel, v rámci volného času. Sociální prostředí je součástí života člověka v určitém sociálním útvaru. Základním sociálním útvarem jsou sociální skupiny.

V souvislosti se sociálním prostředím pedagogikou (andragogikou) se hovoří o jeho edukologizaci, což znamená jeho přetváření na edukační prostředí, využívání kladných formativních vlivů prostředí a eliminování, minimalizování vlivů negativních, případně jejich přecházení. V užším slova smyslu je to prostředí takové, ve kterém v žádoucí míře a rozsahu převažují kvalitní podněty, optimální podmínky pro rozvoj osobnosti člověka. (Szabová – Šírová, 2015)

Sociální prostředí dle Hartla, Hartlové je vlastně sociální prostor, který je dán společností, dějinami a kulturou. Jedná se o prostor, kde dochází k uskutečňování společenských vztahů. Prostor, který je společný pro každého jedince, prostor, který se odráží od něho a zpět se k němu vztahuje. Patří do něho i všechny podněty, které jsou důležité pro rozvoj osobnosti člověka. Mezi základní a nejvíce ovlivňující aspekty lidského jedince patří samotná socializace člověka, rodina a předškolní výchova (Hartl, Hartlová 2009)

Do sociálního prostředí člověka můžeme řadit vše, co je spojeno s jedincem a jeho vývojem. Za sociální prostředí lze tedy označit vše, co je důležité pro jeho veškeré úspěšné působení ve společnosti. Veškeré prostředí, které zahrnuje člověka hmotnými statky, nezbytnými sociálními vztahy, materiálním a duchovním systémem. Jde ale o oboustrannou interakci vztahů přírody a společnosti. Za zmínku také stojí i fakt, že prostřednictvím svých cílených aktivit dokáže jedinec své prostředí měnit. Sociální prostředí všeobecně rozdělují Kraus a Poláčková na mikroprostředí a makroprostředí. Při socializaci jedince hraje velmi důležitou a nezastupitelnou roli mikroprostředí. To jedince přímo obklopuje, působí na něho bezprostředně a intenzivně. Dále soudí, že makroprostředí je charakteristické uspořádání společenského prostředí a všechny společenské vazby (Kraus, Poláčková 2001)

Je jasné, že prostředí má významný vliv na vývoj osobnosti jednotlivce. Ovlivňuje ho, aniž by si to jedinec uvědomoval. Podílí se na sociálních vazbách, které ho obklopují. Prostředí může také být ovlivněno chováním jedince. Je to tedy vzájemně působící proces.

Sociální prostředí je soubor všech sociálních vztahů, které jsou kolem člověka. To zahrnuje vztahy s rodinou, přáteli, spolupracovníky, sousedy a dalšími lidmi, s nimiž se člověk setkává a má s nimi nějaký druh vztahu. Sociální prostředí také zahrnuje instituce, jako jsou školy, práce a různé organizace, a další faktory, jako je kulturní a společenské prostředí, ve kterém člověk žije. Všechny tyto vlivy mohou mít vliv na rozvoj osobnosti a chování člověka.

Vliv je schopnost ovlivnit či ovládat názory, postoje, myšlenky, chování a rozhodnutí druhých lidí. Jde o to, jak určitá osoba, skupina nebo organizace dokáže přesvědčit, motivovat nebo manipulovat s ostatními, aby jednali nebo mysleli určitým způsobem. Vliv může být pozitivní, například v případě inspirace, povzbuzení nebo motivace k lepšímu, nebo negativní, kdy je cílem oslabit nebo ovládnout jednání či myšlení druhých. Vliv může být také silnější nebo slabší a může být založen na mnoha faktorech, jako jsou autorita, charisma, znalosti, sociální postavení, vztahy nebo manipulační schopnosti. Vliv může být pozorován ve všech aspektech lidského života, jako jsou vztahy, práce, politika, média, vzdělání, náboženství nebo kultura.

2.1 VZTAHY V SOCIÁLNÍM PROSTŘEDÍ

Vztahy jsou interakce mezi dvěma nebo více lidmi, které jsou založeny na společných zkušenostech, pocitech, zájmech, hodnotách a vzájemných interakcích. Vztahy se mohou vyvíjet mezi přáteli, partnery, rodinami, kolegy, sousedy a dalšími lidmi, kteří spolu tráví čas a navzájem se ovlivňují. Vztahy mohou být různorodé a zahrnovat například přátelství, romantické vztahy, manželství, partnerské vztahy, rodinné vztahy, pracovní vztahy, sousedské vztahy a další. Vztahy jsou důležité pro lidský život, protože umožňují lidem vzájemnou podporu, spokojenost, emocionální a fyzické potřeby a propojení s okolním světem. Vztahy mohou být pozitivní a zdravé, ale mohou být také narušené konflikty, nepochopením, nevěrou a dalšími negativními faktory.

Vztahy v sociálním prostředí jsou důležité pro lidský život, protože umožňují lidem navazovat a udržovat vztahy s ostatními lidmi, což může zlepšit jejich fyzické a duševní zdraví a blaho. Vztahy v sociálním prostředí mohou být různorodé. Pozitivní a podporující jako jsou sdílení informací, sdílení zájmů a zkušeností, vzájemná podpora, spolupráce, ale také mohou být negativní a destruktivní, například v případě konfliktů, šikanování, násilí a dalších nepříjemností. Vztahy v sociálním prostředí mohou být také ovlivněny kulturními, sociálními a ekonomickými faktory, které se vyskytují v daném prostředí.

Zlepšení a udržení zdravých vztahů v sociálním prostředí může být pro některé lidi výzvou, ale je to důležitá dovednost, která může vést k lepšímu duševnímu zdraví, spokojenosti a životnímu úspěchu.

2.2 SOCIÁLNÍ SKUPINA

Sociální skupina je soubor lidí, kteří spolu interagují a vzájemně se ovlivňují v rámci určitého sociálního kontextu. Skupiny se mohou vyskytovat na různých úrovních, od malých skupin, jako jsou rodiny, přátelské skupiny, až po velké skupiny, jako jsou organizace, komunity, kultury, národy a další.

Sociální skupiny jsou významné pro lidský život, protože umožňují vytváření vztahů, vzájemnou podporu, sdílení zkušeností a informací, spolupráci na společných cílech

a vytváření identity a pocitu přináležitosti. V rámci sociálních skupin dochází k vytváření sociálních rolí, pravidel a normativů, které řídí chování a očekávání jednotlivých členů. Zároveň se členové sociálních skupin mohou v rámci skupiny lišit v rámci svých postojů, zájmů, hodnot a zkušeností.

Sociální skupiny mohou být formální, jako jsou organizace, firmy, spolky a další, nebo neformální, jako jsou skupiny přátel, rodiny, komunity a další. V rámci sociálních skupin může docházet k vytváření vůdců, konfliktů, spolupráce a soutěže.

2.3 POZITIVNÍ SOCIÁLNÍ VZTAHY

Pozitivní sociální vztahy jsou klíčové pro naše blaho a štěstí. Tyto vztahy nás ovlivňují v mnoha oblastech našeho života, jako je například naše fyzické a psychické zdraví, naše sebevědomí, naše schopnosti řešit problémy a komunikovat s ostatními lidmi, a mnoho dalšího.

Existuje mnoho faktorů, které přispívají k vytváření pozitivních sociálních vztahů, jako jsou důvěra, respekt, empatie, spolupráce a porozumění. Kromě toho jsou důležité i faktory jako je komunikace, sdílení zájmů a hodnot, společné aktivity a vzájemná podpora.

Pozitivní sociální vztahy jsou spojeny s mnoha pozitivními výsledky, včetně lepšího duševního zdraví, sníženého rizika vzniku fyzických a psychických chorob, vyššího pocitu štěstí a spokojenosti, a lepšího zvládnání stresu a životních nástrah. Proto je důležité investovat do svých sociálních vztahů a pečovat o ně, aby byly co nejvíce pozitivní a podporující.

2.4 NEGATIVNÍ SOCIÁLNÍ VZTAHY

Negativní sociální vztahy jsou naopak vztahy, které jsou charakterizovány nevraživostí, neshodami, nepřátelstvím nebo jinými negativními emocemi. Tyto vztahy mohou být velmi stresující a škodlivé pro naše duševní a fyzické zdraví.

Negativní sociální vztahy mohou být způsobeny různými faktory, jako jsou nekompatibilita, nevraživost, nevěra, nebo jiné chování, které porušuje základní pravidla a normy vztahu. Tyto vztahy mohou být jak mezi jednotlivci, tak i mezi skupinami lidí.

Mohou mít řadu negativních důsledků, jako je například zvýšená úroveň stresu, úzkost, deprese, snížená sebeúcta, ztráta sebedůvěry, a dokonce i zhoršení fyzického zdraví. Proto je důležité identifikovat negativní vztahy a snažit se je buď opravit, nebo se od nich distancovat, aby se minimalizovaly jejich negativní dopady na naše životy.

3 VZDĚLÁNÍ, PROFESNÍ DRÁHA A VOLBA POVOLÁNÍ

Tato kapitola se zabývá podrobnější charakteristikou toho, jak je jedinec ovlivňován svým okolím a prostředím, ve kterém vyrůstá, jaké faktory ovlivňují každého jedince při dosahování vzdělání a jaké rodinné prostředí podmiňuje lepší vzdělání svých potomků. Pojem sociální diferenciacce je považována za důležité, z důvodu, že jedinci jsou socializováni v rozdílných sociokulturních prostředích a jsou do společnosti integrováni na rozdílných úrovních. Tato diferenciacční dimenze socializačního procesu má významný dopad na mnoho oblastí a zejména na oblast vzdělání. (Alan, 1974)

3.1 VZDĚLÁNÍ

V současné době se vzdělání stává stále důležitějším faktorem pro dosažení úspěchu v pracovním životě a zlepšení životních podmínek. Proto je důležité, aby byly vzdělávací příležitosti dostupné pro všechny, bez ohledu na jejich finanční situaci nebo původ. Investice do vzdělání může přinést nejen individuální prospěch, ale také přispět ke zlepšení společnosti jako celku tím, že zvýší produktivitu a inovativnost práce a podpoří ekonomický rozvoj.

Vzdělání hraje v dnešní společnosti velmi důležitou roli při určování sociálního postavení jedince. Vysoká úroveň vzdělání poskytuje lidem lepší příležitosti k získání dobře placených zaměstnání, kde mohou využít své schopnosti a dovednosti k dosažení úspěchu. Na druhé straně, lidé s nižší úrovní vzdělání mohou mít omezený přístup k těmto příležitostem a mohou se potýkat s nízkými příjmy a finanční nestabilitou. Ne vždy je toto pravidlem. „V České republice je podíl žáků, kteří opouštějí vzdělávání po základní škole, ve srovnání s ostatními zeměmi EU poměrně nízký. V ČR se pohybujeme kolem 6-8%.“ (Matějů, Straková, Veselý. Tomáš, Jana, Arnošt:2010)

3.2 PROFESNÍ DRÁHA

Profesní dráhu neboli kariéru je možné chápat v širším významu, jako biodromální koncept, který nezahrnuje pouze profesní kariéru, ale celou životní dráhu člověka. Vycházíme z definice Supera (1980, s.282), podle kterého je kariéra „kombinací a sekvencí rolí zastávaných jedincem v průběhu celého života“ Úžeji vymezuje kariéru Bělohlávek (1996, s.11) jako „dráhu životem, a to hlavně profesionálním na niž člověka získává nové zkušenosti a realizuje svůj osobní potencial“. Pojem kariéra zahrnuje nejen objektivní průběh konkrétně vykonávané profesní činnosti během života člověka, respektive sled povolání, postup z pozice na pozici, ale i předprofesní a postprofesní aktivity, tedy celou životní dráhu člověka. Kariéra je utvářena jak zkušenostmi vztáženými k práci, tak vzděláváním a dalšími oblastmi života jedince. (Hlad'o, 2012)

3.3 KARIÉROVÉ ROZHODOVÁNÍ

Pojem kariérové rozhodování je rozšířen převážně v anglo-americké terminologii. Začínáme se s ním postupně setkávat také v českém prostředí (srov. Křížová a kol., 2008, Trhlíková, Vojtěch a Úlovcová, 2008 a, Vendel, 2008). Ve shodě s Gatim a Asherem (2001) kariérovým rozhodováním rozumíme všeobecné označení procesu, kterým lidem procházejí, když hledají uskutečnitelné kariérové alternativy, vzájemně je porovnávají a následně jednou z nich vyberou. Pojem kariérového rozhodování, jak jej budeme v následujícím textu používat, zahrnuje jako volbu další vzdělávací dráhy, tak volbu povolání v užším i širším významu. (Hlad'o, 2012)

3.4 VOLBA POVOLÁNÍ

Pojem volba povolání je na rozdíl od volby dalšího vzdělávací dráhy reflektován v Pedagogickém slovníku. Průcha, Walterová a Mareš (2003, s.274) ho definují jako „proces zahrnující rozhodování o volbě studia nebo přípravy na povolání, konkrétního povolání a celou profesní dráhu člověka. Jak upozorňují Strádal, Mertin a Úlovcová (2002), v posledních letech se však používá v různorodých významech a zahrnuje rozhodování o konkrétních povolání, které by dotyčný jedinec chtěl v budoucnu vykonávat, výchovu k volbě povolání, výběr střední školy v posledním ročníku základní

školy, hledání konkrétního zaměstnání u konkrétního zaměstnavatele a rekvalifikace na jiné povolání. (Hlad'o, 2012)

Je patrné, že vymezení volby povolání je poměrně široké. Ve snaze kariérového rozhodování diferencovat se můžeme v literatuře setkat s užším pojmem prvotní volba povolání. V rámci prvotní volby povolání dochází u žáků na konci povinného vzdělávání ke zvažování ke celkové profesní orientaci, hledání vhodného studijního či učebního oboru a výběru konkrétní střední školy (srov. Strádal, Nouzová, 1995, Strádal, Mertin, Úlovcová, 2002). Toto rozhodování bylo dříve označováno rovněž jako první směrová volba (Koščo, 1971, Taxová, 1987). Pražská skupina školní etnografie (Profi-volba..., 2005) v této souvislosti hovoříme o profi-volbě. (Hlad'o, 2012)

Z hlediska teorií kariérového vývoje nelze na volbu povolání nahlížet jako na jednorázový, rozhodující akt. Volba povolání je naopak složitým multifaktorově podmíněným procesem, který se neobjevuje izolovaně, nýbrž probíhá po celý život člověka, vyvíjí se skrze množství menších voleb při řešení vývojových úkolů vztahujících se k práci a povolání a odehrává se v průběhu životní dráhy jedince (srov. Super, 1979). (Hlad'o, 2012)

3.5 VOLBA DALŠÍ VZDĚLÁVACÍ DRÁHY

Pojem volba další vzdělávací dráhy není zatím v české odborné terminologii dostatečně kodifikovaný. Jeho základ tvoří pojem vzdělávací dráha, který znamená průchod jedince různými stupni a druhy škol, respektive institucí formálního vzdělávání, během jeho života (Průcha, Walterová a Mareš, 2003). Volbu další vzdělávací dráhy, před kterou stojí žáci druhého stupně základní školy na konci povinné školní docházky, bychom potom mohli definovat jako dlouhodobý rozhodovací proces, charakterizovaný volbou typu střední školy, oboru vzdělání a konkrétní vzdělávací instituce (srov. White, 2007) (Hlad'o, 2012)

V literatuře jsou paralelně používány pojmy volba další vzdělávací cesty a volba střední školy. Munich a Mysliveček (2006) se při označování přechodu žáků na střední školy přiklánějí k termínu párování, případně alokace žáků. Rodiče se žákem totiž podle nich nevolí střední školu, na níž bude žák studovat, ale pouze školu, na kterou si podávají

přihlášku. Výsledné spárování se školou je výsledkem mnoha dalších okolností, které rodiče a žák nemohou ovlivnit a o kterých mají velice omezené informace. (Hlad'o, 2012)

4 METODOLOGIE

Pro výzkumné šetření byla zvolena forma kvantitativního dotazníku. Dotazník je jedním z nejběžnějších forem sběru dat nejrůznějších průzkumů, jeho obsahem je série otázek na dané téma vliv sociálního prostředí na rozvoj jedince.

Jedná se o kvantitativní průzkum společnosti o daném tématu či problematice. Dotazník obsahuje celkem 18 otázek, ve kterých se respondentů ptám na jejich rodinu, sociální prostředí, svůj pohled na sebe samé a profesní kariéru. Okruh respondentů jsem volila zaměstnance základní školy. Dotazník byl respondentům distribuován pomocí online dotazníků.

4.1 ANALÝZA DAT

Odpovědi k dotazníku mi zajistili zaměstnanci základní školy. Respondentů bylo celkem 80, jež anonymně odpovídalo na 18 otázek na dané téma. Součástí metody průzkumu jsou také i hypotézy, které se snaží předpovědět celkové odpovědi. Ty jsou následně po zpracování jednotlivých odpovědí na otázky potvrzeny nebo vyvráceny.

4.2 HYPOTÉZY

HYPOTÉZA Č. 1

Alespoň jedenkrát v životě se s šikanou setkalo 90 % respondentů.

Ve skutečnosti 98 % dotazovaných se s šikanou setkalo.

Hypotéza se nepotvrdila, ale byla blízko ke skutečnému výsledku.

HYPOTÉZA Č. 2

Z kompletní rodiny pochází 50 % respondentů.

Ve skutečnosti 63% dotazovaných pochází z kompletní rodiny.

Hypotéza se tedy nepotvrdila.

HYPOTÉZA Č. 3

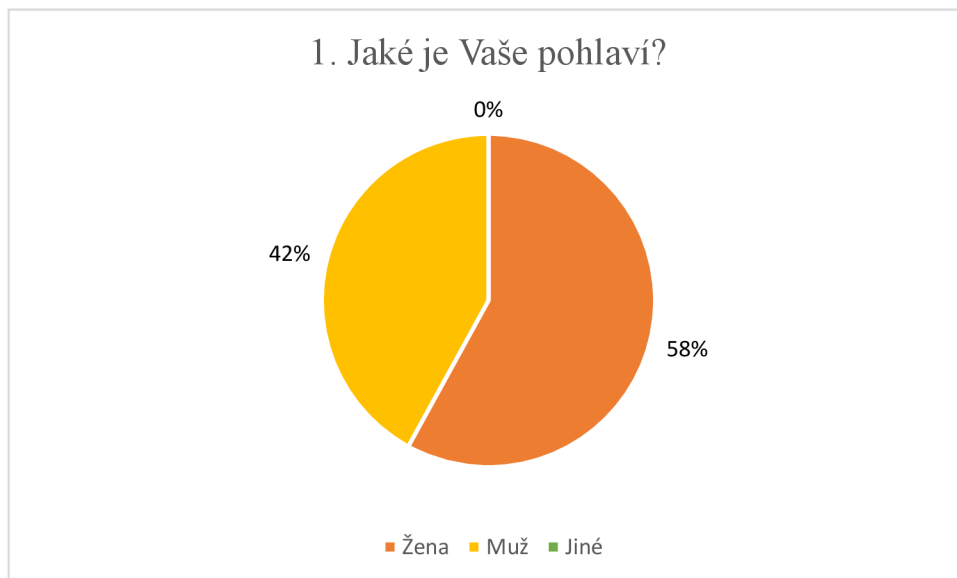
Se svými přáteli minimálně 1x do týdne se setkává 90 % respondentů.

Ve skutečnosti 86 % dotazovaných odpovědělo, že se reálně minimálně 1x do týdne setkají s přáteli.

Hypotéza se nepotvrdila, ale byla velmi blízko skutečnému výsledku.

5 GRAFY

Graf č. 1 zobrazuje otázku ohledně pohlaví respondentů.

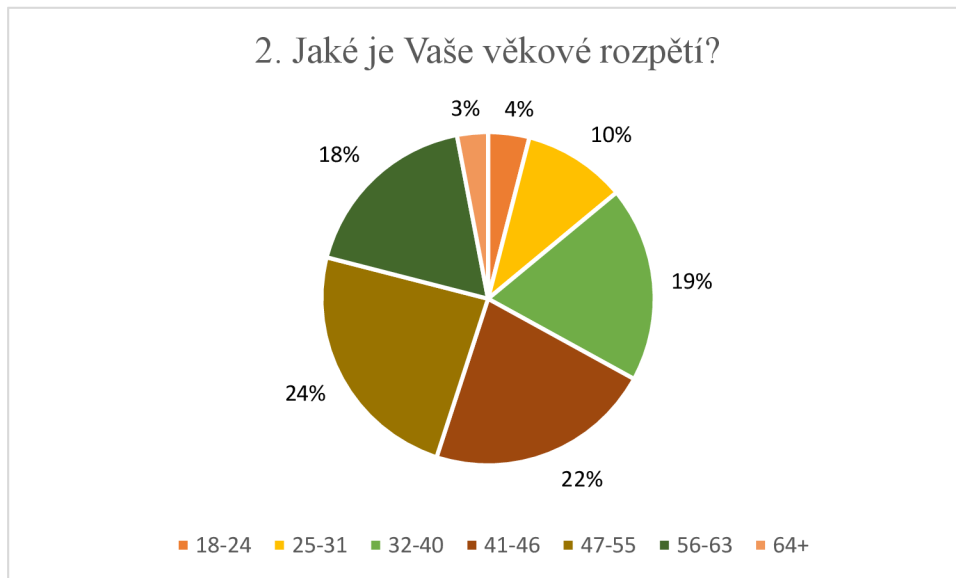

Graf č. 1 – Pohlaví respondentů

Z grafu č. 1 vyplývá, že dotazovaných bylo 58% žen a 42% muži.

Zdroj – vlastní výzkum, 2023

Graf č.2 zobrazuje otázku ohledně věkového rozpětí respondentů.

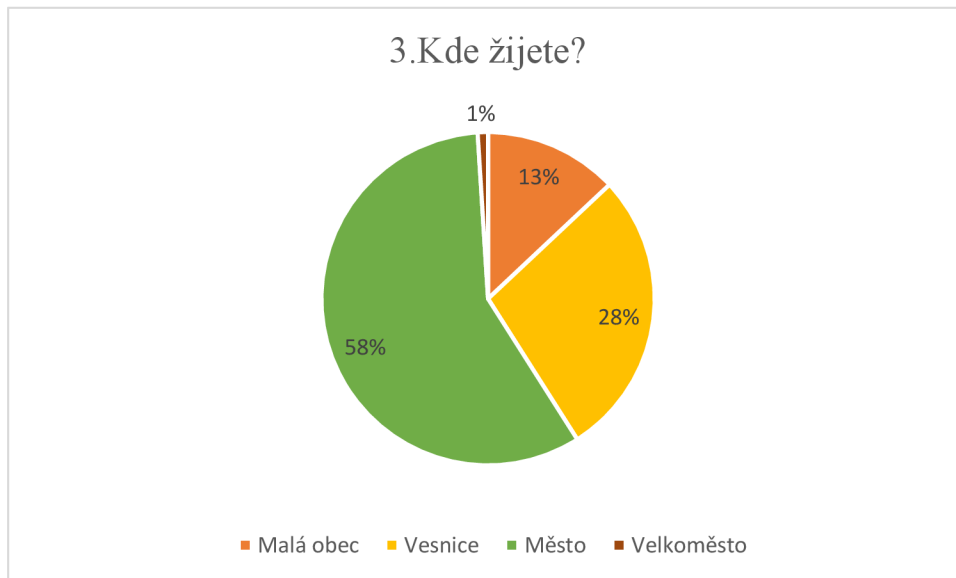

Graf č. 2 – Věkové rozpětí respondentů

Z grafu č. 2 vyplývá, že největší procento dotazovaných bylo v rozmezí věku 47-55 let a to 24%, v rozmezí 41-46let bylo 22%, v rozmezí 32-40let bylo 19%, v rozmezí 56-63let bylo 18%, v rozmezí 25-31let bylo 10%, v rozmezí 18-24 let byly 4% a starší 64 let byly 3%.

Zdroj – vlastní výzkum, 2023

Graf č. 3 zobrazuje místo kde respondenti žijí.

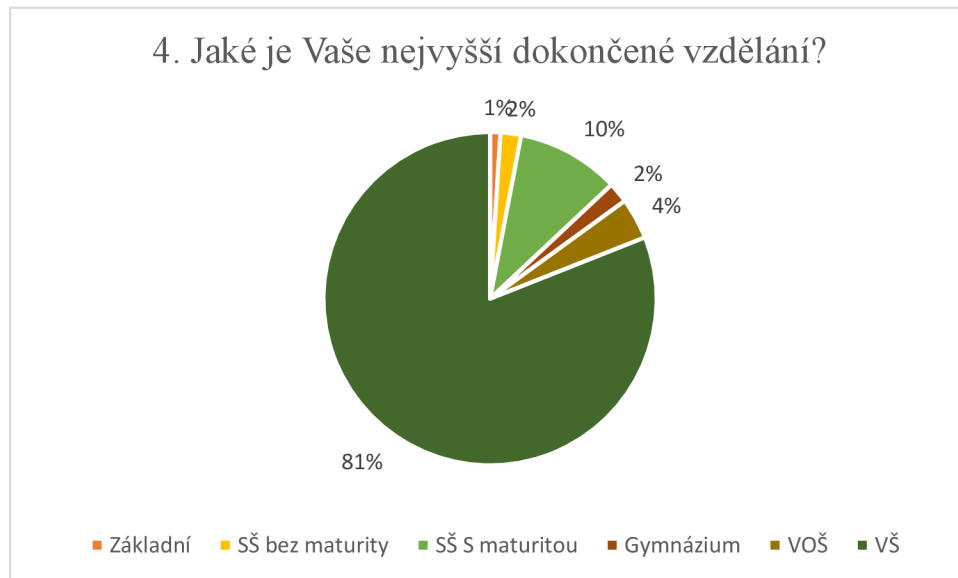

Graf č. 3 – Místo, kde respondenti žijí.

Z grafu číslo 3 vyplývá, že nejvíce dotazovaných žije ve městě (od 3 000 obyvatel výše) a to 58%, 28% žije na vesnici (od 500 obyvatel více), 13% žije v malé obci (pod 500 obyvatel) a 1% žije ve velkoměstě (město s více než 1 000 000 obyvateli).

Zdroj – vlastní výzkum, 2023

Graf č. 4 zobrazuje nejvyšší dokončené vzdělání respondentů.

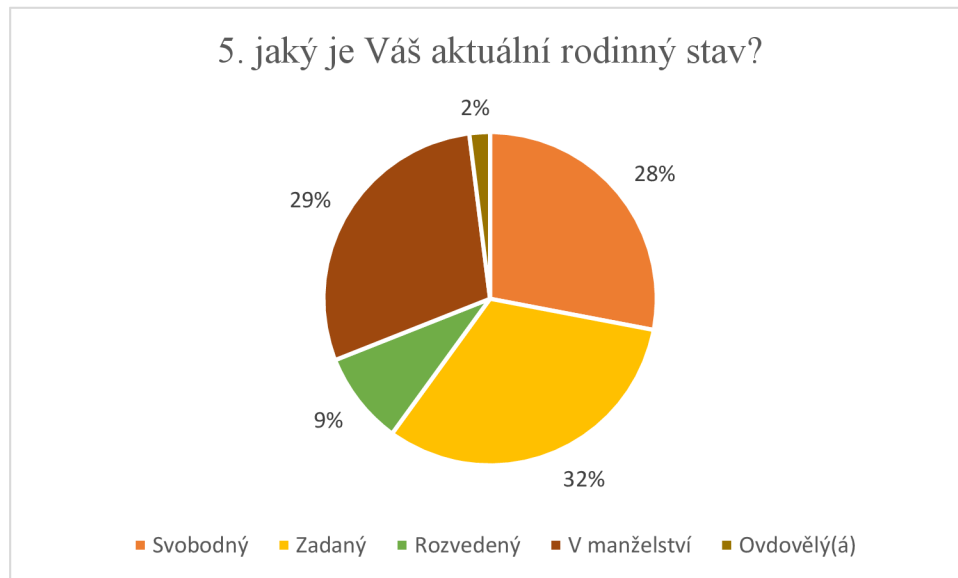

Graf č. 4 – Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů.

Z grafu číslo 4 vyplývá, že 81% respondentům na vysokoškolské vzdělání, 10% vystudovali střední odbornou školu zakončenou maturitní zkouškou, 4% mají vystudované vyšší odborné školy zakončené absolutoriem, 2% mají střední odborné školy bez maturitní zkoušky a gymnázium a pouze 1% má základní vzdělání.

Zdroj – vlastní výzkum, 2023

Graf č.5 zobrazuje aktuální stav respondentů.

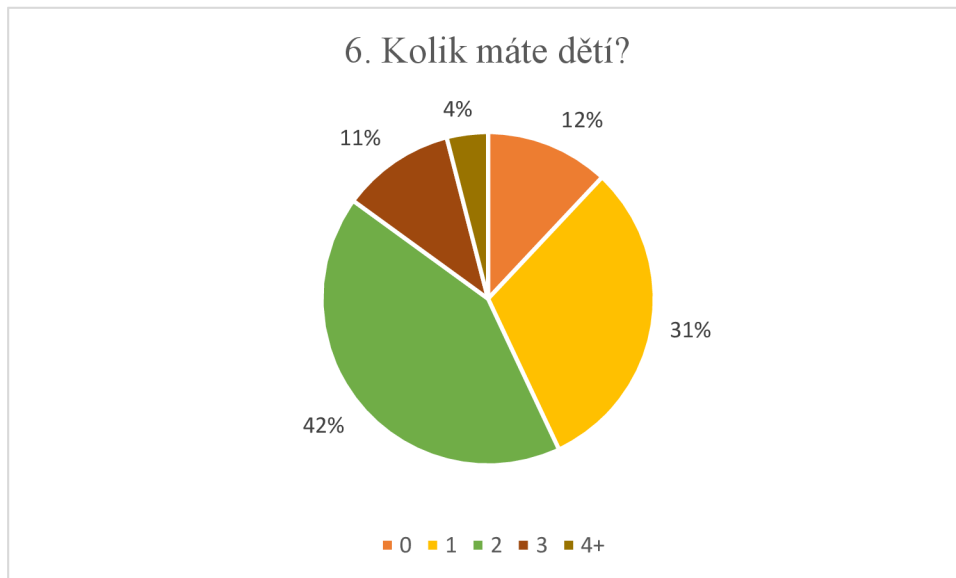

Graf č. 5 – Aktuální rodinný stav respondentů

Z grafu číslo 5 vyplývá, že nejvyšší procento dotazovaných je zadaných a to 32%, 29% je v manželství, 28% je svobodných, 9% je rozvedených a 2% jsou rozvedení.

Zdroj – vlastní výzkum, 2023

Graf č. 6 zobrazuje kolik mají jednotliví respondenti dětí.

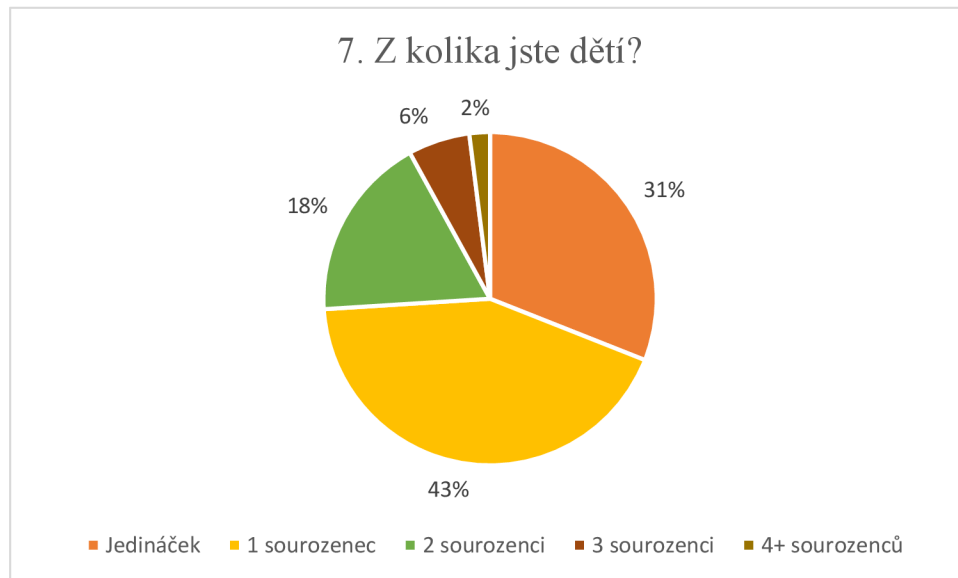

Graf č. 6 – Kolik dětí mají respondenti

Z grafu číslo 6 vyplývá, že dotazovaní mají nejčastěji dvě děti a to v 42%, 31% mají jedno dítě, 12% nemají žádné dítě, 11% mají tři děti a 4% mají čtyři a více dětí.

Zdroj – vlastní výzkum, 2023

Graf č.7 zobrazuje z kolika dětí jednotliví respondenti jsou.

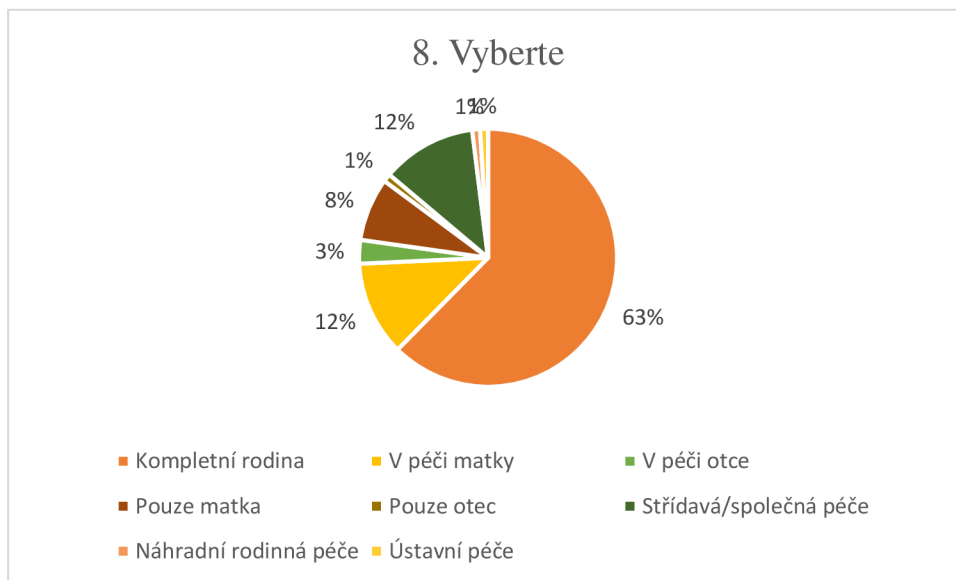

Graf č. 7 – Z kolika dětí respondenti jsou

Z grafu číslo 7 vyplývá, že nejvíce respondentů mají jednoho sourozence a to 43 %, 31 % jsou jedináčci, 18 % mají dva sourozence, 6 % mají tři sourozence a 2% mají 4 a více sourozenců.

Zdroj – vlastní výzkum, 2023

Graf č.8 zobrazuje z jaké rodiny respondenti pocházejí.

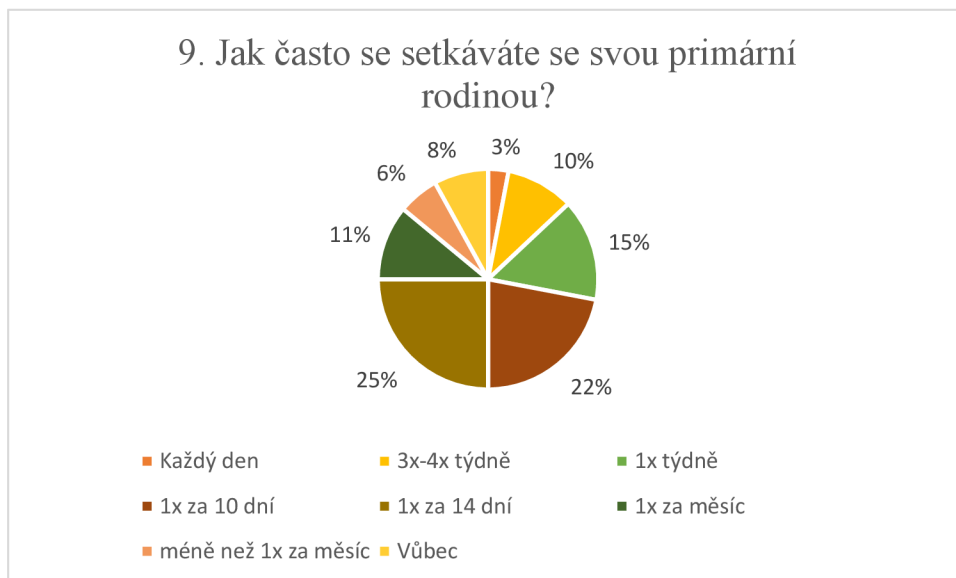

Graf č. 8 – V jaké rodině respondenti vyrůstali

Z grafu číslo 8 vyplývá, že nejvíce respondentů pochází z kompletní rodiny a to 63%, 12% vyrůstalo v péči matky (s tím, že otce příležitostně vídali otce) nebo ve střídavé či společné péči, 8% vyrůstalo ve výhradní péči matky, 3% vyrůstalo v péči otce (s tím, že otce příležitostně vídali matku) a 1% vychovával pouze otec nebo vyrůstali v ústavní či náhradní rodinné péči.

Zdroj – vlastní výzkum, 2023

Graf č.9 zobrazuje jak často se respondenti často setkávají se svou primární rodinou. (s tou ve které vyrůstali).

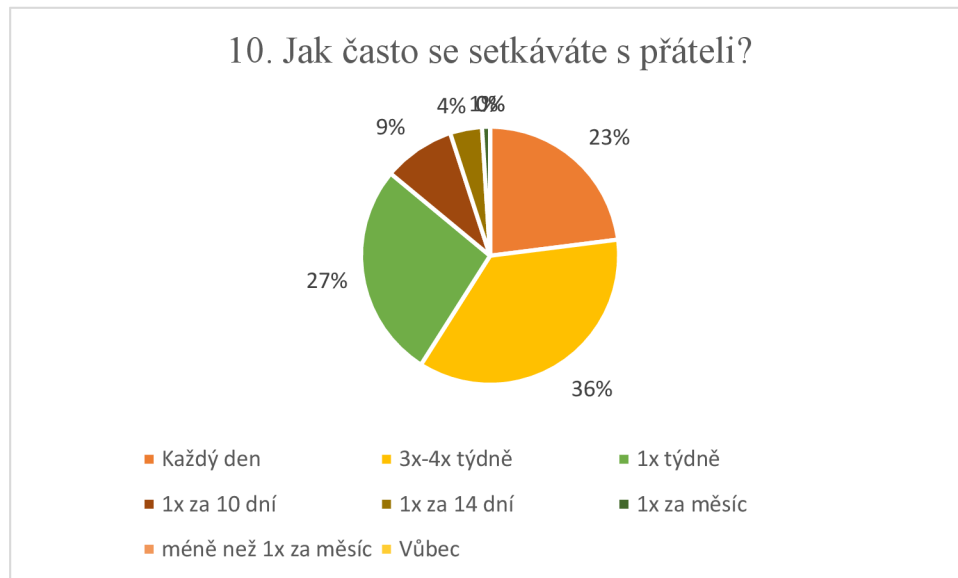

Graf č. 9 – Setkávání s rodinou

Z grafu číslo 9 vyplývá, že nejvíce respondentů se setkává se svou primární rodinou nejčastěji 1x za 14 dní a to 25%, 22% jednou za 10 dní, 15% jednou za týden, 11% jednou za měsíc, 10% jednou za měsíc, 8% se se svou rodinou nesetkává vůbec, 6% méně než jednou za měsíc a 3% jsou v každodenním kontaktu.

Zdroj – vlastní výzkum, 2023

Graf č.10 zobrazuje, jak často se setkávají se svými přáteli.

Graf č. 10 – Setkání s přáteli

Z grafu číslo 10 vyplývá, že nejvíce respondentů se nejčastěji setkává se svými přáteli 3x-4x týdně a to 36%, 27% jednou za týden, 23% každý den, 9% jednou za 10 dní, 4% jednou za 14 dní, 1% jednou měsíčně a 0% méně než jednou za měsíc a vůbec.

Zdroj – vlastní výzkum, 2023

Graf č.11 zobrazuje respondenty, kteří se již někdy setkali s šikanou.

Graf č. 11 - Šikana

Z grafu číslo 11 vyplývá, že 98% respondentů se za svůj život setkalo s šikanou, 2% respondentů se s šikanou neseťkalo.

Zdroj – vlastní výzkum, 2023

Graf č.12 zobrazuje respondenty, kteří pracují v oboru, který vystudovali.

Graf č. 12 – Vystudovaný obor

Z grafu číslo 12 vyplývá, že 83% pracuje v oboru který vystudovali a 17% nikoli.

Zdroj – vlastní výzkum, 2023

Graf č.13 zobrazuje respondenty, kteří dělají své vysněné povolání z dětství.

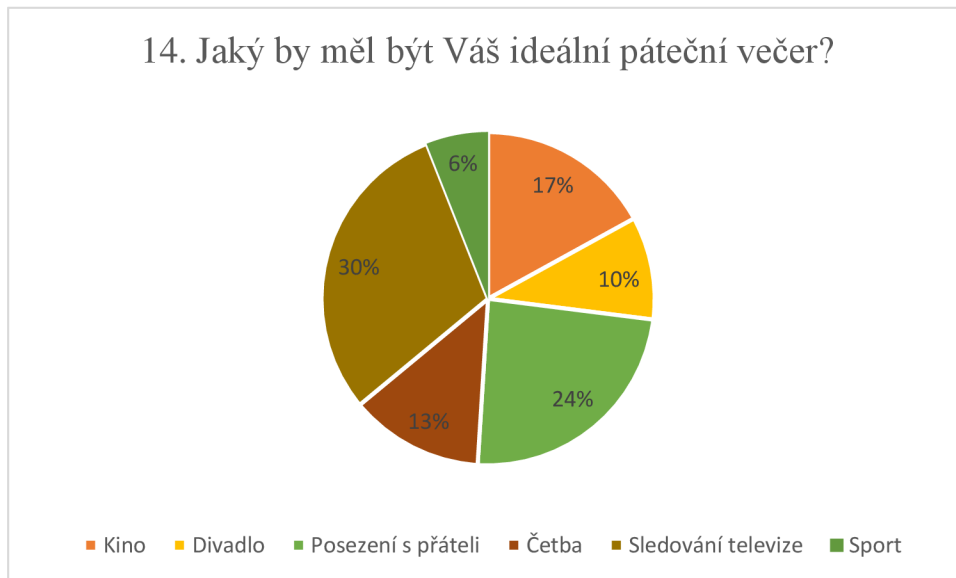

Graf č. 13 - Povolání

Z grafu číslo 13 vyplývá, že 66% nedělá své vysněné povolání z dětství a 34% ano.

Zdroj – vlastní výzkum, 2023

Graf č.14 zobrazuje ideální činnosti respondentů v páteční večer.

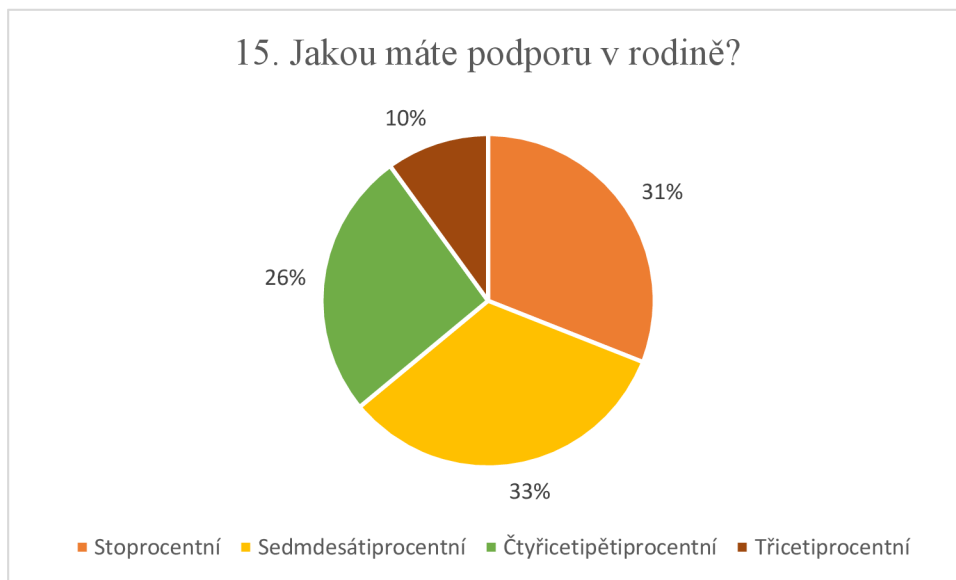

Graf č. 14 – Páteční večer

Z grafu číslo 14 vyplývá, že největší počet respondentů by nejraději strávilo doma sledováním televizních programů a to až 30%, 24% by se nejraději setkali s přáteli, 17% by nejraději navštívili kino, 13% by večer strávilo četbou, 10% by navštívilo divadelní představení a 6% respondentů by si nejraději zasportovalo.

Zdroj – vlastní výzkum, 2023

Graf č.15 zobrazuje jak moc velkou podporu mohou respondenti najít ve své rodině.

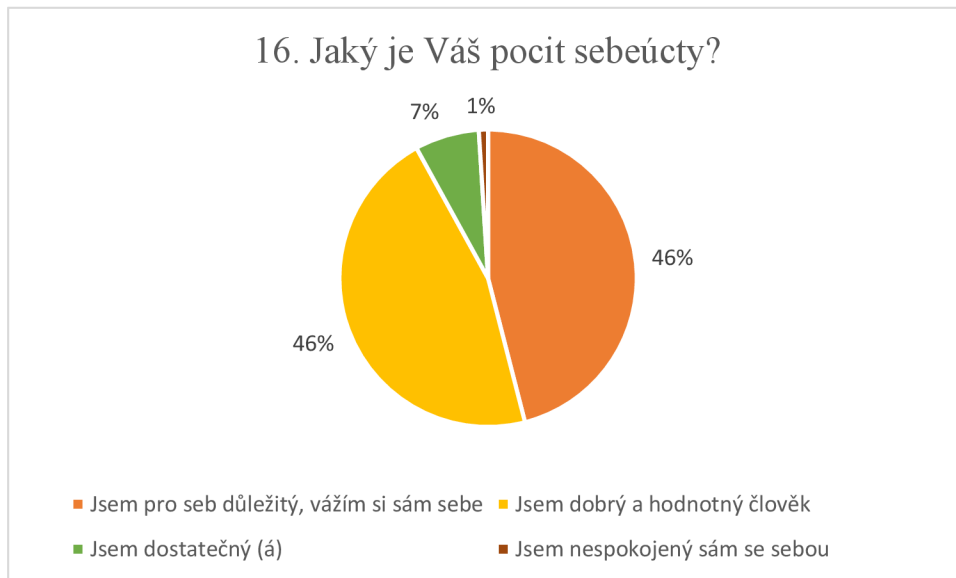

Graf č. 15 – Podpora v rodině

Z grafu číslo 15 vyplývá, že nejvíce respondentů se častokrát může spolehnout na svou rodinu až ze 70%, ale ne vždy má plnou podporu a to 33% dotazovaných, 31% respondentů se na svou rodinu může bezpochybně obrátit na 100%, 26% respondentů uvedlo svou podporu v rodině jako občas mě podpoří občas ne (podpoří na 45%) a 10% se na svou rodinu nemůže spolehnout téměř vůbec nebo vůbec (30% podpora).

Zdroj – vlastní výzkum,2023

Graf č.16 zobrazuje pocit sebeúcty respondentů.

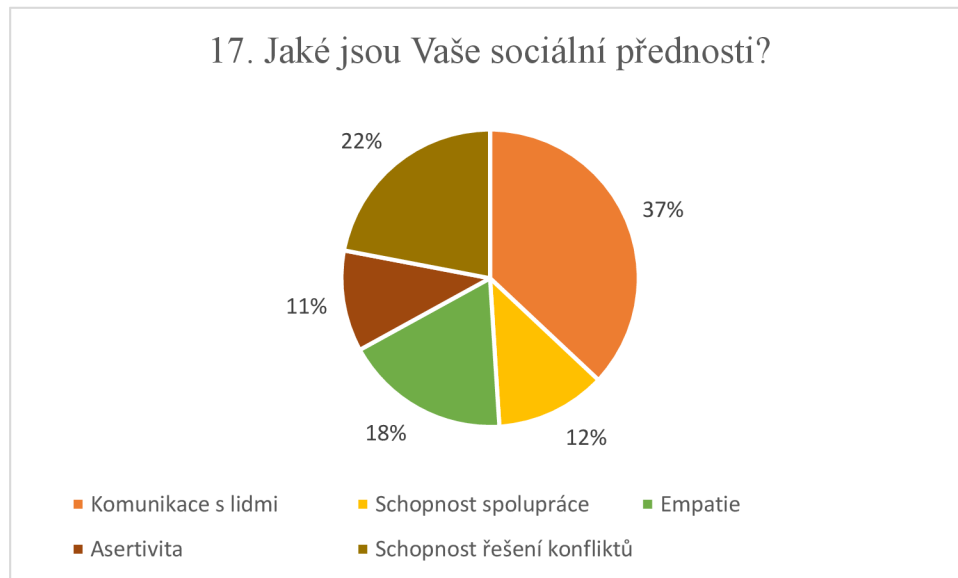

Graf č. 16 - Sebeúcta

Z grafu číslo 16 vyplývá, že nejvíce respondentů je pro sebe důležitý, váží si sami sebe nebo jsou dobří a hodnotní lidé a to 46%, 7% dotazovaných uvedlo, že jsou dostateční a 1% jsou nespokojeni sami se sebou.

Zdroj – vlastní výzkum,2023

Graf č.17 zobrazuje sociální přednosti respondentů.

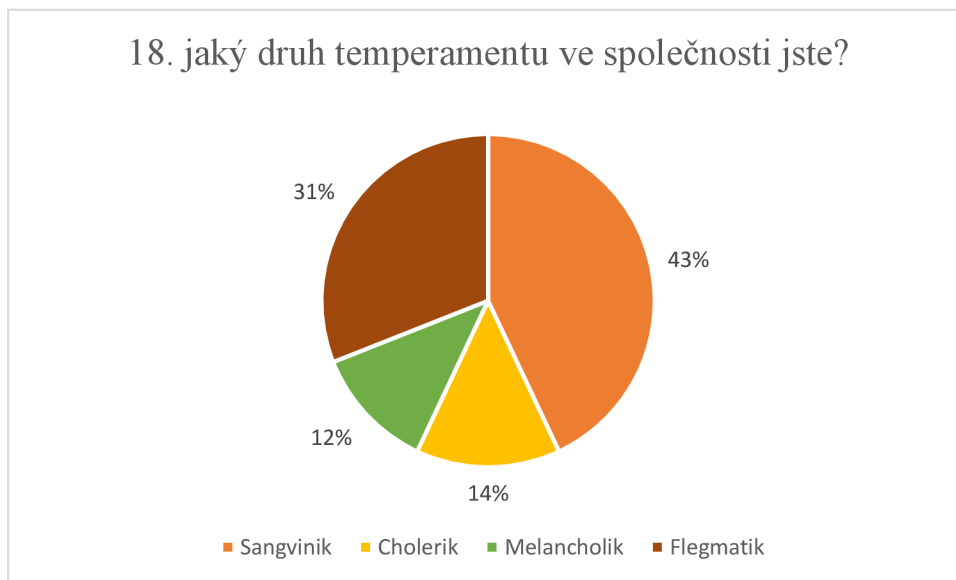

Graf č. 17 – Sociální přednosti

Z grafu číslo 17 vyplývá, že největší sociální přednost respondentů je komunikace s lidmi a to 37%, 22% dotazovaných uvedlo schopnost řešit konflikty, 18% empatii, 12% schopnost spolupráce a 11% asertivitu.

Zdroj – vlastní výzkum, 2023

Graf č.18 zobrazuje druh temperamentu ve společnosti respondentů.

Graf č. 18 - Temperament

Z grafu číslo 18 vyplývá, že nejvíce respondentů byli sangvinici a to z 43%, z 31% flegmatici, 14% cholerici a 12% melancholici.

Zdroj – vlastní výzkum, 2023

5.1 CÍL VÝZKUMU

Zjištění výzkumu ukazují, že vztah mezi sociálním prostředím a rozvojem jedince není zcela jasný a závisí na různých faktorech, jako je typ prostředí, věk, osobnostní vlastnosti a zkušenosti. Nicméně je důležité si uvědomovat vliv sociálního prostředí na jedince a snažit se podporovat jeho pozitivní rozvoj. Výsledky dotazníku jsou prezentovány pomocí grafů, které ukazují preferované odpovědi respondentů a odchylku jednotlivých odpovědí od většiny.

6 ZÁVĚR

Tato práce se zaměřuje na výzkum vlivu sociálního prostředí na rozvoj jedince. Na základě odborné literatury a provedených studií jsme dospěli k závěru, že sociální prostředí, v němž jedinec žije a vyrůstá, má významný vliv na jeho osobnostní vývoj a formování jeho chování.

Průběh výzkumu identifikoval několik faktorů, které mohou ovlivňovat sociální prostředí, a tedy i rozvoj jedince. Patří mezi ně například rodina, škola, komunita, společnost a média. Tyto faktory mohou mít pozitivní nebo negativní vliv na jedince a jeho chování.

Důležitost rodinného prostředí se projevuje již v raném věku, kdy dítě získává první zkušenosti a modely chování. Příznivé rodinné prostředí je nezbytné pro harmonický vývoj jedince, a naopak nepříznivé rodinné prostředí může vést k různým psychologickým a sociálním problémům. Proto je důležité pečovat o kvalitu rodinného prostředí a podporovat rozvoj rodinných vztahů.

Vliv sociálního prostředí na vývoj jedince je nezpochybnitelný, což již bylo prokázáno mnoha studiemi odborníků jak ve světě, tak i u nás. Pokud je člověk od útlého dětství izolován, separován nebo vystaven jinak nepodnětnému prostředí, dochází u něho nevyhnutelně k psychologické deprivaci, jejíž náprava je složitá a dlouhodobá.

Aby došlo k co možná největší kompenzaci nebo úpravě deprivacních příznaků je třeba dítě vytrhnout z prostředí, v němž k psychologické deprivaci docházelo, v nejútlejším věku a umístit je do prostředí stimulačně bohatšího, přijímajícího a chápajícího. Čím blíže bude náhradní prostředí fungující rodině, tím větších a rychlejších výsledků lze dosáhnout. Přitom je třeba stále respektovat jedinečnost každé osobnosti a odlišnosti podmínek, za nichž došlo k psychologické deprivaci.

Vztahy v sociálním prostředí jsou klíčové pro rozvoj jedince a jeho integritu. Vzájemné interakce, spolupráce a konflikty ovlivňují nejen jednotlivce, ale také celou společnost. Proto je důležité rozvíjet kompetence, které umožní konstruktivní řešení konfliktů a vytváření pozitivních vztahů.

Význam vztahů v sociálním prostředí lze aplikovat v mnoha oblastech, jako je vzdělávání, práce, rodina a další. Vzdělávání by mělo podporovat rozvoj sociálních dovedností a umění komunikace, aby jedinci byli schopni úspěšně spolupracovat s

V pracovním prostředí je důležité vytvářet pozitivní pracovní kulturu a podporovat vztahy mezi zaměstnanci, což může vést k vyšší spokojenosti, výkonnosti a loajalitě k firmě. V rodině je důležité vytvářet zdravé a podpůrné vztahy, které umožní dětem získat pocit bezpečí a důvěry.

Celkově lze tedy říct, že vztahy v sociálním prostředí jsou klíčové pro rozvoj jedince a společnosti jako celku. Je důležité vytvářet pozitivní a podpůrné prostředí pro rozvoj vztahů a komunikaci, aby byli jedinci schopni úspěšně spolupracovat a přispívat k pozitivnímu sociálnímu klimatu.

Výsledky výzkumu ukázaly, že vliv sociálního prostředí na rozvoj jedince není jednoznačný a závisí na mnoha faktorech, jako je například typ sociálního prostředí, věk jedince, jeho osobnostní vlastnosti a zkušenosti. V každém případě je však důležité brát v úvahu vliv sociálního prostředí na jedince a snažit se ho co nejlépe utvářet a podporovat jeho pozitivní rozvoj. Výsledky otázek v dotazníku prezentují jednotlivé grafy. Lze zde najít k jaké odpovědi se většina respondentů přiklání a kolik jedinců se naprosto jednotlivými odpověďmi odchylují od většiny.

Závěrem bychom tedy chtěli zdůraznit, že výzkum v oblasti vlivu sociálního prostředí na rozvoj jedince je stále velmi aktuální a důležitý. Přispívá k lepšímu porozumění faktorům, které ovlivňují lidské chování a vývoj a může pomoci vytvářet prostředí, které je co nejvhodnější pro pozitivní rozvoj jedinců.

7 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů:

1. ALAN, Josef. *Společnost, vzdělání, jedinec: kapitoly ze sociologie vzdělání*. Praha: Svoboda, 1974. Sociologická knižnice (Svoboda).
2. HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Velký psychologický slovník*. Ilustroval Karel
3. HLAĐO, Petr. *Profesní orientace adolescentů: poznatky z teorii a výzkumů*. Brno: Konvoj, 2012. Monografie (Konvoj). ISBN 978-80-7302-164-1.
4. LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 1998. Psyché (Grada). ISBN 807169195x.
5. MATĚJČEK, Zdeněk. *Rodiče a děti. Třetí, upravené vydání* (ve Vyšehradu první). Praha: Vyšehrad, 2017. ISBN 978-80-7429-797-7.
6. Matějů, Petr, Jana Straková, Arnošt Veselý (eds.). 2010. *Nerovnosti ve vzdělávání. Od měření k řešení*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON. 496 s. ISBN 978-80-7419-032-2.
7. MIKULKOVÁ, Milena. *Ruce hlavu vzhůru, rodiče!: na výchovu selským rozumem*. Praha: Grada Publishing, 2015. ISBN 978-80-247-5606-6.)
8. PLAŇAVA, Ivo. *Manželství a rodiny: struktura, dynamika, komunikace*. Brno: Doplněk, 2000. ISBN 80-7239-039-2.
9. SINGLY, François de. *Sociologie současné rodiny*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-249-1.
10. ŠULOVÁ, Lenka. *Raný psychický vývoj dítěte. Třetí vydání*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2019. ISBN 978-80-246-4479-0.
11. VÁGNEROVÁ, Marie a Lidka LISÁ. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vydání třetí, přepracované a doplněné. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2021. ISBN 978-80-246-4961-0.

Seznam použitých zahraničních zdrojů:

1. WIDMER, Eric D. Family Configurations: A Structural Approach to Family Diversity.1. Routledge, 2016. ISBN 9781138267886.
2. Baham, M. E., Weimer, A. A., Braver, S. L., & Fabricius, W. V. (2008). Sibling relationships in blended families. The international handbook of stepfamilies: Policy and practice in legal, research, and clinical environments, 175-207.

Internetové zdroje:

ScienceDirect. *ScienceDirect* [online]. Copyright © [cit. 21.02.2023]. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/topics/social-sciences/social-environment>.

Právní předpisy:

1. Zákon č. 89/2012 Sb. Rodinné právo: Rodiče a dítě, § 855 - § 909.

8 SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1 – Pohlaví respondentů.....	28
Graf č. 2 – Věkové rozpětí respondentů	29
Graf č. 3 – Místo, kde respondenti žijí.	30
Graf č. 4 – Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů.....	31
Graf č. 5 – Aktuální rodinný stav respondentů	32
Graf č. 6 – Kolik dětí mají respondenti	33
Graf č. 7 – Z kolika dětí respondenti jsou.....	34
Graf č. 8 – V jaké rodině respondenti vyrůstaly	35
Graf č. 9 – Setkávání s rodinou.....	36
Graf č. 10 – Setkání s přáteli.....	37
Graf č. 11 - Šikana	38
Graf č. 12 – Vystudovaný obor.....	39
Graf č. 13 - Povolání.....	40
Graf č. 14 – Páteční večer.....	41
Graf č. 15 – Podpora v rodině.....	42
Graf č. 16 - Sebeúcta.....	43

Graf č. 17 – Sociální přednosti	44
Graf č. 18 - Temperament	45

9 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A - Dotazník	I
-----------------------------------	----------

9.1 PŘÍLOHA A - DOTAZNÍK

DOTAZNÍK

Dobrý den,

Jsem studentkou VŠ UJAK, obor Andragogika, ráda bych Vás požádala o vyplnění dotazníku, který bude sloužit jako podklad, pro vypracování mé bakalářské práce na téma Vliv sociálního prostředí na rozvoj osobnosti. Nasbírané informace jsou anonymní a budou použity výhradně k potřebám bakalářské práce.

Děkuji za spolupráci Hana Kováčová, DiS.

1. Jaké je Vaše pohlaví?

- Muž
- Žena
- Jiné

2. Jaké je Vaše věkové rozpětí?

- 18-24
- 25-31
- 32-40
- 41-46
- 47-55
- 56-63
- 64+

3. Kde žijete?

- Na vesnici
- V obci

- Ve městě
- Ve velkoměstě

4. Jaké je Vaše nejvyšší dokončené vzdělání?

- Základní
- Střední odborné bez maturity
- Střední odborné s maturitou
- Gymnázium
- Vyšší odborné
- Vysokoškolské

5. Jaký je Váš aktuální rodinný stav?

- Svobodný
- Zadaný
- Rozvedený
- V manželství
- Ovdovělý

6. Kolik máte dětí?

- 0
- 1
- 2
- 3
- 4+

7. Z kolika jste dětí?

- Jedináček
- 1 sourozenec

- 2 sourozenci
- 3 sourozenci
- 4 a více sourozenců

8. Vyberte:

- Jsem z kompletní rodiny
- Byl jsem svěřen(a) do péči matky (otce jsem příležitostně vídal)
- Byl jsem svěřen(a) do péče otce (matku jsem příležitostně vídal)
- Vychovávala mě **pouze** matka
- Vychovával mě **pouze** otec
- Vyrůstal(a) jsem ve střídavé/společné péči
- Vyrůstal jsem v náhradní rodinné péči
- Vyrůstal jsem v ústavní péči

9. Jak často se setkáváte se svou primární rodinou? (rodina ve které jste vyrůstal(a))

- Každý den
- 3x-4x týdně
- 1x týdně
- Jednou za 10 dní
- Jednou za 14 dní
- Jednou za měsíc
- Méně než jednou za měsíc
- vůbec

10. Jak často se setkáváte s přáteli?

- Každý den
- 3x-4x týdně

- 1x týdně
- Jednou za 10 dní
- Jednou za 14 dní
- Jednou za měsíc
- Méně než jednou za měsíc
- Vůbec

11. Setkali jste se někdy se šikanou?

- ano
-

12. Pracujete v oboru, který jste vystudoval(a)?

- Ano
- Ne

13. Děláte své vysněné povolání z dětství?

- Ano
- Ne

14. Jaký by měl být Váš ideální páteční večer?

- Návštěva kina
- Návštěva divadla
- Posezení s přáteli
- Četba
- Sledování televize
- sport

15. Jakou máte podporu v rodině?

- 100 % můžu se bezpochybně na ni spolehnout
- 70 % častokrát se mohu na ni spolehnout, ale ne vždy mám plnou podporu
- 45 % občas mě podpoří, občas ne
- 30 % a méně, nemohu se na ni téměř vůbec spolehnout nebo vůbec

16. Jaký je Váš pocit sebeúcty?

- Jsem pro sebe důležitý(á), vážím si sebe
- Jsem dobrý a hodnotný člověk
- Jsem dostatečný(á)
- Jsem nespokojený sám se sebou

17. Jaké jsou Vaše sociální přednosti?

- Komunikace s lidmi
- Schopnost spolupráce
- Empatie
- Asertivita
- Schopnost řešení konfliktů

18. Jaký druh temperamentu ve společnosti jste?

- Sangvinik
- Cholerik
- Melancholik
- Flegmatik

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Hana Kováčová

Obor: Andragogika

Forma studia: Kombinované studium

Název práce: Vliv sociálního prostředí na rozvoj jedince

Rok: 2022/2023

Počet stran textu bez příloh: 51

Celkový počet stran příloh: 5

Počet titulů českých použitých zdrojů: 11

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 2

Počet internetových zdrojů: 1

Vedoucí práce: PhDr. Vacínová Marie, CSc.